

ПРОЕКТ «ХРОНОПЛАВАННЯ»: МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ

Судьєв С. В., Магдалинівська ЗОШ, Дніпропетровська обл.

Автор пропонує проект «Хроноплавання» — своєрідну методику побудови структури уроків з метою формування стійкого інтересу учнів до предмета.

У структурі сучасного уроку етап мотивації навчальної діяльності учнів посідає провідне місце і має виняткове значення для успішного досягнення запланованих результатів. Але було б помилковим вважати формування зацікавленості навчального колективу лише окремою частиною поурочного плану. Досвід засвідчує, що зародження інтересу до теми, яку вивчають, починається з перших хвилин навчального процесу і триває до його закінчення. Саме тому сучасний урок передбачає застосування методичних прийомів, які підвищують рівень мотивації навчання учнів, збільшують частку ілюстративних матеріалів, забезпечують постійну зміну видів навчальної роботи протягом 45 хвилин, сприяючи підтримці зацікавленості учнів у вивченні теми.

Одним із ефективних методичних прийомів, що використовують для полегшення розв'язання вищезазначеної проблеми є прийом «фантастична добавка». Суть його полягає в доповненні вчителем реальної ситуації елементами фантастики. На уроках історії цей прийом найчастіше застосовують у вигляді уявної подорожі на вигаданій «машині часу». Так, під час вивчення теми «Народження середньовічного світу» (курс «Історія середніх віків» 7 клас) було проведено анкетування, яке засвідчило:

1. 95 % учнів ствердно відповіли на запитання «Чи подобається тобі уявна подорож «машиною часу» на уроці історії?».

2. На питання «Обґрунтуйте свою відповідь» (на попереднє запитання):

- 1) 50 % учнів пояснили, що в такий спосіб «цікаво навчатися»;
- 2) 25 % — «легше вивчати історію»;
- 3) 10 % — «подобається можливість активно працювати з однокласниками»;
- 4) 10 % — «захоплююся фантастикою».

Анкетування проводилося серед 20 учнів, які були розподілені за рівнем навчальних досягнень:

- 25% учнів — високого рівня;
- 45% — достатнього рівня;
- 25% — середнього рівня;
- 5% — початкового рівня.

Слід наголосити, що негативну відповідь на перше запитання дав один учень з початковим рівнем, який належить до категорії дітей, що потребують корекції поведінки.

Головним принципом проекту «Хроноплавання» є формування суб'єкт-суб'єктних відносин. Проект передбачає, що кожен урок історії в окремому класі відбувається у вигляді уявної подорожі «машиною часу». Учнівський колектив відіграє роль дослідницької групи-екіпажу «машини часу», яка виконує поставлене завдання. Задача вчителя на уроці зводиться до координування дій групи та контролю й оцінювання досягнутих результатів.

Система навчального процесу будується за такими принципами:

1. **Диференціація учнів за навчальними досягненнями** — впроваджується ієрархічна будова класу у вигляді структури звань. Звання надають учням за певний рівень досягнень у вивченні предмета:

- а) експерт з історії — учень високого рівня навчальних досягнень;
- б) старший дослідник — учень достатнього рівня навчальних досягнень;
- в) молодший дослідник — учень середнього рівня навчальних досягнень;
- г) хронокадет — учень початкового рівня навчальних досягнень.

Звання вчитель визначає раз на місяць згідно з моніторингом успішності учнів.

2. **Дискретності навчального колективу** — дослідницька група поділяється на підрозділи. Кожен з них буде виконувати частину основного завдання групи на урок (класичний метод «малих груп»). Для забезпечення їхньої роботи доцільно запровадити систему посад:

- а) командир «машини часу» — обирають двічі на семестр з-поміж учнів, що мають звання експертів;
- б) керівник підрозділу — обирають разом з командиром з-поміж експертів або старших дослідників.

Обов'язком командира є постановка разом з учителем завдань для підрозділів, контроль за їх виконанням, підготовка повідомлень на урок, допомога хронокадетам та молодшим дослідникам у вигляді консультацій. Керівники підрозділів організують діяльність своїх груп.

Запровадження ієрархії посад ставить на меті:

- 1) полегшити застосування технології диференційованого навчання;
- 2) сформувати розуміння учнями системи прав та обов'язків, покращення загальної дисципліни колективу;
- 3) закласти основи самоорганізації та самовдосконалення учнів;
- 4) запровадити принцип здорової конкуренції в учнівському середовищі за формулою «Високі показники в навчанні — шлях до лідерства»;
- 5) розвинути в учнів бажання взаємодопомоги як елементу технології кооперованого навчання;
- 6) провадити профорієнтаційну роботу серед учнів старших класів;
- 7) формувати навички дослідницької діяльності.

Обов'язково слід зауважити, що запровадження ієрархії в жодному разі не слід розглядати як дискримінацію прав учня, оскільки кожен член учнівського колективу залишається рівноправним в учнівському середовищі. Призначення учня на посаду означає не його зверхність, а, навпаки, розширення його обов'язків з надання допомоги іншим учням, які гірше засвоюють матеріал. Самостійну дослідницьку діяльність вдома у вигляді наукових робіт, рефератів та повідомлень теж диференціюють відповідно до звань, проте їх виконує весь клас. Таким чином в кожного учня формується мотивація стати кращим знавцем, прагнути самовдосконалення.

Оскільки проект передбачає застосування цієї методики протягом навчального року, то можна бути певним, що це не призведе до одноманітності уроків. Вчитель залишає за собою право обирати різні методи і прийоми відповідно до форми уроку. Єдина вимога — дотримання сюжетної лінії подорожей у часі протягом року. Можна запропонувати такий набір форм для різних типів уроку.

1. **Урок формування нових знань** — подорож «машиною часу» місцями історичних подій, зустріч з історичними персонажами, робота з картою: використання фільмів, ілюстрацій, посібників, проведення театралізованих сцен, аналіз інформації атласів.

2. Урок систематизації та узагальнення знань:

- у формі конференції дослідників — звіт про «подорожі в часі» за тематичний блок;
- у формі вікторини — змагання підрозділів.

3. Урок контролю та корекції знань

— контрольна робота у вигляді атестації дослідників на відповідність званню.

Зрозуміло, що ця методика передбачає відхід від традиційної технології навчання. У ній пропонувано елементи кооперованого, інтерактивного, диференційованого навчання, проте центральне місце відводиться роботі над покращенням навчальних досягнень обдарованих учнів.

Домашнє завдання в межах певного проекту переворюється на своєрідний міні-проект учня, який він демонструє у своєму підрозділі. Значна роль відводиться самонавчанню. Домашнє завдання потрібно учневі не для того, щоб отримати оцінку за його виконання, а для підвищення рівня своїх знань.

Не слід недооцінювати роль вчителя. Саме від особистості педагога залежить успіх усього проекту на вступному уроці, а також те, чи зуміє вчитель сформувати стійкий інтерес учня до роботи в таких рамках протягом року. Вчитель проводить моніторинг успішності, консулює учнів, організовує роботу командира і керівників підрозділів, працює з ТЗН.

Технічні засоби навчання мають провідну роль у проекті. Робота з уявною «машиною часу» передбачає наявність обладнання, яке моделює подорожі в часі. Значущу функцію в цьому процесі виконує інтерактивна дошка або мультимедійний проектор, телевізор з DVD-програвачем. Вони уособлюють екран «машини часу», крізь який спостерігають об'єкт дослідження. Аудіозасоби також мають перспективи для широкого застосування. Зокрема, досить ефективним засобом виявилась історична задача у формі запису. На аудіо записано голосовий звіт уявної експедиції машини часу, у якому відсутнє ключове речення. Зважаючи на почуті факти учні мають закінчити речення (зазвичай це рік події та її місце).

Слід сказати, що цей проект розрахований на класи з чітко диференційованими навчальними досягненнями. Колективам, де більш ніж 80 % учнів мають низький рівень, не варто впроваджувати цю методику.

Через свою універсальність цей проект є лише своєрідним базисом для застосування будь-яких методів і прийомів навчання.